

Lakialoite 82

Annika Lapintie /vas ym.: Lakialoite laiksi rikoslain 39 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa ehdotetaan erään niin sanotun ministerivastuulain alaisen tapauksen käsittelyn yhteydessä julki tulleiden seikkojen perusteella rikoslakiin muutosta. Velallisen epärehellisyys on säädetty rangaistavaksi vuonna 1990 säädettyssä rikoslain kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen osauudistuksessa. Voimassa olevassa muodossaan velallisen epärehellisyytenä rangaistavaa on se, jos velallinen, joka tietäen jo olemassa olevien tai odotettavien taloudellisten vaikeuksien perusteella tekonsa voivan vahingoittaa velkojensa taloudellisia etuja muun muassa lisää perusteettomasti velvoitteitaan ja siten aiheuttaa maksukyvyttömäksi tulemisensa tai oleellisesti pahentaa maksukyvyttömyyttään.

Aloitteessa ehdotetaan, että pankissa tai muussa luottolaitoksessa velallisen nimissä olevien luotollisten tilien käyttäminen rinnastettaisiin muihin säännöksessä tarkoitettuihin velvoitteiden lisäämistilanteisiin, mikäli velallinen tällä toiminnallaan on pyrkinyt aiheuttamaan oman maksukyvyttömäksi tulemisensa tai oleellisesti pahentanut maksukyvyttömyyttään tai vaaran-

taa tietoisesti velkojien maksun saamisen mahdollisesti joutuessaan suoritustilaan. Tällöin myös pelkkä velkojien maksun saamisen vaaran-taminen velallisen tulevassa suoritustilassa täyttäisi epärehellisen velallisen rikostunnusmerkistön, ja luotollisen tilin luotolla ylläpidetty maksukyky ei enää olisi teon rangaistavuuden poistava tekijä.

Säännöksen nykyisen tulkinnan mukaan velallinen voi kuitenkin vahingoittaa velkojensa etuja ilman rangaistuksen uhkaa ohjaamalla saamia tuloja pankin tai muun luottolaitoksen luotolliselle tilille ja nostamalla varoja niin paljon tällaiselta tililtä, että tilin saldo on pysyvästi miinusmerkkinen. Luotollisen tilin luotolla velallinen voi ylläpitää maksukykyään, minkä vuoksi hän ei myöskään syyllisty rikokseen. Vaikka luotollisen tilin omistaja onkin tilin miinusmerkkisen saldon suuruisen määrän velkaa pankille, rikoslain nykyisessä tulkinnassa velallisen epärehellisyysrikos ei täyty säännöksessä tarkoitetuissa olosuhteissa.

PERUSTELUT

1. Nykytila

Vuonna 1990 säädettiin hallituksen esityksen mukaisesti rikoslain 39 luvun 1 §:ään velallisen epärehellisyys -nimisen rikoksen tunnusmerkistö (HE 66/1988 vp, 769/1990). Säännöksen mukaan velallinen, joka tietäen jo olemassa olevien tai odotettavien taloudellisten vaikeuksiensa perusteella tekonsa voivan vahingoittaa velkojensa

taloudellisia etuja 1) hävittää omaisuuttaan, 2) ilman hyväksyttävää syytä lahjoittaa tai muuten luovuttaa sitä, 3) siirtää omaisuuttaan ulkomaille saattaakseen sen velkojensa ulottumattomiin tai 4) lisää perusteettomasti velvoitteitaan ja siten aiheuttaa maksukyvyttömäksi tulemisensa tai oleellisesti pahentaa maksukyvyttömyyttään, on tuomittava velallisen epärehellisyydestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Vuonna 1994 rikoslain 39 lukuun lisättiin uusi 1 a §, jossa edellä mainituilla edellytyksillä toteutettu epärehellisen velallisen toiminta katsotaan tietyissä erityisolosuhteissa ja kokonaisarvostelun perusteella ns. törkeäksi velallisen epärehellisyysrikokseksi (HE 268/1993 vp, 317/1994). Tämä rikos saa lähtökohtaisen sisältönsä kuitenkin teon normaalitunnusmerkeistä (1 §).

Vuoden 1990 uudistuksen 1 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että pykälän 1—4 kohdassa tarkoitetut teot eivät olisi rangaistavia, jos ne eivät vaikuta velallisen kykyyn suoriutua velvoitteistaan (HE 66/1988 vp, s.162/I—II p). Tämä rajoitus on ilmaistu tunnusmerkistössä edellyttämällä, että teko

— aiheuttaa velallisen maksukyvyttömäksi tulemisen tai

— oleellisesti pahentaa maksukyvyttömyyttä.

Samojen perusteluiden mukaan teon rangaistavuus edellyttää, että teot ajoittuvat velallisen taloudelliseen kriisitilanteeseen.

2. Ongelma

Velallisen epärehellisyysrikoksen säätämisen yhteydessä ei nähdäksemme kiinnitetty huomiota siihen tilanteeseen, että velallinen saattaisi käyttää luotollisia tilejä ja saada tuloja, jotka hän tietoisesti ohjaa esimerkiksi ulosottovelkojen saavuttamattomiin ylläpitämällä luotollisella tilillään velkasaldoa. Tällä toimenpiteellä hän pysyy nykyoloissa välttämään maksukyvyttömyys-tilanteen ja samalla estämään halutessaan määrättyjen velkojen maksamisen. Ylivelkaantunut velallinen voi näin olla pankin tai muun rahalaitoksen kannalta maksukykyinen, mutta olla halutessaan ulosottovelkoihin nähden maksukyvytön, jos hän ei halua suorittaa tiettyä velkaa. Tämä mahdollisuus on vastoin muualla lainsäädännössä omaksuttuja velkoja ja velallista kos-

kevia periaatteita ja säännöksiä. Rikoslain tarkoitus ei ole suojata maksuhalutonta, vilpillistä velallista, joka aikaisemmin saavuttamansa varallisuusaseman perusteella voi toimia muista velallisista poikkeavalla tavalla ja käyttää varojaan ja luottokelpoisuuttaan velkomusvaatimusten torjumiseksi. Tilanne on normaalivelkaantumistilanteeseen nähden poikkeuksellinen ja tällainen mahdollisuus avaa yhteiskunnan hyväosaisille keinon suojautua tarvittaessa velkojiltaan.

3. Aloite rikoslain 39 luvun 1 §:n muuttamisesta

Ehdotamme, että rikostunnusmerkistö, säännöksen 4 kohta muutetaan kuulumaan, että jos velallinen lisää perusteettomasti velvoitteitaan, velkojaan tai käyttää pankin tai muun luottolaitoksen luotollisen tilin luottoa muiden velkojien vahingoksi ja siten aiheuttaa maksukyvyttömäksi tulemisensa tai oleellisesti pahentaa maksukyvyttömyyttään taikka kohdan 4 tarkoittamissa tapauksissa vaarantaa tietoisesti velkojien maksun saamisen mahdollisesti joutuessaan suoritustilaan, on tuomittava velallisen epärehellisydestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Säännöksen loppuosaan siis liitettäisiin lisäys siitä, että velallisen epärehellisyysrikos 4 kohdan tilanteissa täytyisi myös, vaikka velallinen ei ole joutunut maksukyvyttömäksi, mikäli luotollisen tilin käytöllä vaarannetaan mahdollisesti tulevassa suoritustilassa, konkurssissa tai tuloksettomassa ulosmittausmenettelyssä muiden velkojien saatava.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että Eduskunta hyväksyisi seuraavan lakiehdotuksen:

Laki**rikoslain 39 luvun 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 39 luvun 1 §, sellaisena kuin se on laissa 769/1990, seuraavasti:

39 luku

Velallisen rikoksista

1 §

Velallisen epärehellisyys

Velallinen, joka tietäen jo olemassa olevien tai odotettavien taloudellisten vaikeuksiensa perusteella tekonsa voivan vahingoittaa velkojiensa taloudellisia etuja

4) lisää perusteettomasti velvoitteitaan, velkojaan tai käyttää pankin tai muun luottolaitoksen

luotollisen tilin luottoa muiden velkojiensa vahingoksi,

ja siten aiheuttaa maksukyvyttömäksi tulemisen tai oleellisesti pahentaa maksukyvyttömyyttään, taikka kohdan 4 tarkoittamissa tapauksissa vaarantaa tietoisesti velkojien maksunsaamisen mahdollisesti joutuessaan suorituslaan, on tuomittava velallisen epärehellisyydestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

Helsingissä 17 päivänä syyskuuta 1998

Annika Lapintie /vas
Pentti Tiusanen /vas

Eila Rimmi /vas
Pekka Leppänen /vas
Jaakko Laakso /vas

Kari Uotila /vas
Anne Huotari /vas

